

عدالت کیفری کودکان و نوجوانان

از منظر بررم‌شناسی و حقوق کیفری

دکتر مسعود حیدری

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)

دکتر محمود اشرافی

سرشناسه

: حیدری، مسعود، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور : عدالت کیفری کودکان و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی و حقوق کیفری / مسعود حیدری، محمود اشرافی.

مشخصات نشر : اصفهان : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، معاونت پژوهشی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۳۱۲ ص.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۵۷۳۲-۱

وضعیت فهرست : فیا

نویسی

: کتابنامه: ص. [۳۰۱] - ۳۱۱: همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت

موضوع : نوجوانان بزه‌کار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران -- قوانین و مقررات -- اجرای عدالت کیفری کودکان و نوجوانان -- پیشگیری

موضوع : Juvenile delinquents -- Legal status, laws, etc.--Iran-- Law and legislation-- Prevention

شناسه افزوده

: اشرافی، محمود، ۱۳۶۵ -

شناسه افزوده : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، معاونت پژوهشی

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۸ ح ۹۰۷۶ / HV

رده‌بندی دیویی

: ۳۶۰

شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۱۰۱۹۳

ناشر: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

نشانی: اصفهان، خیابان ج. صندوق پستی: ۸۱۵۹۵-۱۵۸

تلفن: ۰۹-۳۱-۳۵۳۵۴۰۰۱، فاکس: ۰۳۱-۳۵۴۰۶۰، Email: info@khuisf.ac.ir

عدالت کیفری کودکان و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی و حقوق کیفری

مؤلفین: دکتر مسعود حیدری، دکتر محمود اشرافی

مدیر تولید: محدثه ربانی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۵۷۳۲-۱

قطع و تیراژ: وزیری - ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸

چاپ: ایمان

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

© حق چاپ محفوظ است.

مرکز فروش: ۰۳۱-۳۵۳۵۴۱۷۰

پیشگفتار

امروزه در سراسر جهان است جنایی عموم کشورها بزه کاری اطفال و نوجوانان جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. از عمده‌ترین علل شکل‌گیری این جایگاه می‌توان به آسیب‌پذیر بودن این گروه و همچنین تأثیری عمیقی که نحوه برخورد با پدیده جنایی این گروه در آینده جهان به دنبال دارد، اشاره کرد.

به عنوان یک اصل کلی باید پذیرفت رویکرد در بزه کاری اطفال و نوجوانان رویکردی حمایت محور است. این امر هم در مقوله بزه دیدگی اطفال و نوجوانان یک اصل است و هم در مقوله بزه کاری ایشان. اساس این رویکرد کلی در وضع هر قاعده در موضوع بزه کاری اطفال و نوجوانان پیش از هر چیزی باید مصالح کودک یا نوجوان سنجیده شود. با این وصف در مباحث مربوط به بزه کاری اطفال و نوجوانان ارباب، تزدیل، اجرای عدالت، دفاع از ارزش‌ها و یا هر یک از این دست فاقد هرگونه جایگاهی می‌باشد.

از طرف دیگر باید توجه داشت در بحث بزه کاری اطفال و نوجوانان هر چند در اهداف کلان، حقوق کیفری و جرم‌شناسی به هم بسیار نزدیک هستند، اما در روش‌هایی که هر یک از این دو علم برای رسیدن به اهداف پیشنهاد می‌دهند موارد افتراق کم نیستند. موارد افتراق بین این دو حوزه از مبنایی‌ترین مفاهیم مورد استفاده در ادبیات بزه کاری اطفال و نوجوانان شروع و تا تقسیم‌بندی‌های ارائه شده در این بحث و نحوه واکنش نسبت به بزه کاری این گروه ادامه دارد.

توجه به نکات مذکور باعث شده به لحاظ آکادمیک مباحث مربوط به بزه کاری اطفال و نوجوانان در دو کتاب مجزای از هم تحت عناوین «جرم‌شناسی اطفال و نوجوانان» و «حقوق کیفری اطفال و نوجوانان» در قالب دو عنوان درسی ارائه گردد. در این کتاب سعی بر آن است تا با ارائه سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری مطالب به نحو مجزا از هم مورد بررسی قرار گیرد.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

کتاب اول. جرم‌شناسی کودکان و نوجوانان

بخش اول: تبیین مفاهیم و مبانی نظری مرتبط با بزه‌کاری اطفال و نوجوانان.....	۱۹
فصل اول: مفاهیم مرتبط با بزه‌کاری اطفال و نوجوانان.....	۱۹
مبحث اول: مفهوم طفل و نوجوان از زوایای مختلف.....	۲۰
گفتار اول: عصر و نوجوان در نگرش فقهی.....	۲۰
بند اول: دوران غریزی.....	۲۰
بند دوم: دوران ممیزی.....	۲۱
گفتار دوم: طفل و نوجوان در علم حقوق.....	۲۳
گفتار سوم: طفل و نوجوان از منظر علوم اجتماعی و روان‌شناسی.....	۲۷
بند اول: دیدگاه زیستی.....	۲۸
بند دوم: دیدگاه روان‌شناختی.....	۲۹
بند سوم: دیدگاه اجتماعی (ارتباطی).....	۲۹
مبحث دوم: مفهوم بزه‌کاری اطفال و نوجوانان.....	۳۱
مبحث سوم: مبانی نظری بزه‌کاری و جرایم اطفال و نوجوانان.....	۳۴
گفتار اول: ویژگی‌های خاص جرایم اطفال و نوجوانان و گونه‌های آن.....	۳۴
بند اول: ویژگی‌های خاص جرایم اطفال و نوجوانان.....	۳۴
بند دوم: گونه‌های بزه‌کاری اطفال و نوجوانان.....	۳۶
الف: بزه‌های عمومی کودکان.....	۳۷
ب: بزه‌های خاص کودکان.....	۳۸
گفتار دوم: نظریه‌های ناظر بر بزه‌کاری اطفال و نوجوانان.....	۴۰

بند اول: بزه‌کاری اطفال و نوجوانان از منظر نظریه‌های جرم‌شناسی ستی ۴۱

الف: نظریه‌های زیستی ۴۱

۱. رویکرد شکل‌ظاهری ۴۱

۲. رویکرد ساختار زیستی ۴۲

۳. دیدگاه زیستی کج‌رفتاری ۴۲

ب: نظریه‌های سرشتی ۴۳

پ: نظریه‌های روان‌شناسانه ۴۶

۱. نظریه یادگیری مشاهده‌ای ۴۶

۲. نظریه رفتارگرایی ۴۷

۳. نظریه روان‌شناختی ۴۷

ت: نظریه جامعه‌شناسانه ۴۸

۱. رویکرد کنش اجتماعی ۴۸

۲. رویکرد پیوند افتراقی ۴۹

۳. نظریه بی‌هنجاری دورکیم ۵۰

۴. نظریه آسیب‌شناسی اجتماعی ۵۲

۵. نظریه انحراف رفتاری ۵۲

۶. نظریه بی‌سازمانی اجتماعی ۵۳

۷. نظریه فشار مرتون ۵۴

۸. نظریه انتقال فرهنگی ۵۴

۹. مکتب شیکاگو و نظریه بوم‌شناسی انحراف ۵۵

ث: بزه‌کاری اطفال و نوجوانان از منظر نظریه‌های جرم‌شناسی جدید ۵۶

۱. نظریه‌های علت‌شناسی ۵۶

۲. نظریه‌های جرم‌شناسی پویا ۵۷

۳. نظریه‌های پست مدرن ۶۰

ج: بزه‌کاری اطفال و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی انتقادی ۶۱

۱. نظریه برجسب‌زنی ۶۱

۲. نظریه مارکسیستی ۶۲

۶۳	مبحث چهارم: بزه دیدگی اطفال
۶۴	گفتار اول: مفهوم بزه دیده
۶۵	گفتار دوم: پیدایش بزه دیده شناسی
۶۷	گفتار سوم: حمایت از طفل بزه دیده
۷۰	گفتار چهارم: پیشگیری از بزه دیدگی کودکان
۷۰	بند اول: پیشگیری کشی از بزه دیدگی کودکان
۷۱	بند دوم: پیشگیری واکنشی از بزه دیدگی کودکان
۷۱	بند سوم: پیشگیری از کودک آزاری
۷۳	فصل دوم: عوامل مؤثر بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۷۳	مبحث اول: عوامل فردی مؤثر بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۷۳	گفتار اول: نقش جنسیت بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۷۷	گفتار دوم: نقش والدین بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۸۰	گفتار سوم: نقش اعتیاد به بزه کاری اطفال و نوجوانان
۸۴	گفتار چهارم: نقش عوامل روانی بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۸۶	گفتار پنجم: نقش اعتقادات مذهبی بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۸۸	گفتار ششم: نقش عزت نفس بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۸۹	مبحث دوم: عوامل محیطی مؤثر بر بزه کاری اطفال و نوجوانان
۹۰	گفتار اول: خانواده
۹۱	بند اول: کثرت اولاد
۹۲	بند دوم: خانواده های از هم گسیخته
۹۴	بند سوم: خانواده های متشنج
۹۴	بند چهارم: خانواده های دارای ناهنجاری رفتاری
۹۷	بند پنجم: خانواده های منحرف
۹۷	بند ششم: خانواده های ناتوان
۹۸	گفتار دوم: مدرسه
۹۸	بند اول: ارتباط مدرسه و بزه کاری اطفال و نوجوانان
۱۰۰	بند دوم: نقش مدرسه در پیشگیری از بزه کاری اطفال

گفتار اول: جایگاه اصول حاکم بر واکنش عدالت کیفری نسبت به جرایم اطفال و نوجوانان در نظام عدالت کیفری ایران.....	۲۵۱
گفتار دوم: انواع واکنش‌های عدالت کیفری نسبت به جرایم اطفال و نوجوانان در نظام عدالت کیفری ایران.....	۲۵۳
گفتار سوم: نحوه جریان مقررات کلی مربوط به تعیین مجازات در مورد واکنش‌های مورد پیش‌بینی برای اطفال و نوجوانان بزه کار.....	۲۵۵
بند اول: تأثیر نوع واکنش در اعمال مقررات.....	۲۵۶
بند دوم: نحوه اعمال کیفیات مناسب به حال متهم.....	۲۵۸
الف: متن صدور حکم.....	۲۵۹
ب: مرحله بعد از صدور حکم قطعی.....	۲۶۱
بند سوم: نحوه اعمال کیفیات مشدده.....	۲۶۲
بخش دوم: حقوق شکلی.....	۲۶۵
فصل اول: اصول حاکم و آیین رسیدگی به جرایم کودکان و نوجوانان.....	۲۶۵
مبحث اول: اصول حاکم بر رسیدگی به جرایم کودکان و نوجوانان.....	۲۶۵
گفتار اول: جایگاه اصول عام در رسیدگی نسبت به جرایم کودکان و نوجوانان.....	۲۶۶
بند اول: اصل قانون‌مندی.....	۲۶۶
بند دوم: اصل برائت.....	۲۶۷
بند سوم: اصل برابری.....	۲۶۸
گفتار دوم: جایگاه اصول خاص در رسیدگی نسبت به جرایم کودکان و نوجوانان.....	۲۶۹
بند اول: اصل غیرعلنی بودن فرایند کیفری.....	۲۶۹
بند دوم: اصل غیابی نبودن رأی.....	۲۷۱
بند سوم: اصل رعایت غبطه کودک.....	۲۷۱
مبحث دوم: آیین رسیدگی به جرایم کودکان و نوجوانان.....	۲۷۲
گفتار اول: مرحله پیش‌دادرسی.....	۲۷۲
بند اول: تشکیل پلیس ویژه کودکان و نوجوانان.....	۲۷۲
بند دوم: بازداشت کودکان و نوجوانان.....	۲۷۵
بند سوم: تشکیل پرونده شخصیت.....	۲۷۷

بند چهارم: مصاحبه با کودک و نوجوان	۲۷۹
گفتار دوم: مرحله دادرسی	۲۷۹
گفتار سوم: مرحله پسدادرسی	۲۸۴
فصل دوم: تشکیلات و صلاحیت‌های رسیدگی به جرایم کودکان و نوجوانان	۲۸۶
مبحث اول: تشکیلات رسیدگی به جرایم کودکان و نوجوانان	۲۸۶
گفتار اول: پلیس و دادسرا	۲۸۷
گفتار دوم: دادگاه و نهادهای قضایی و ترمیمی	۲۸۹
مبحث دوم: بررسی صلاحیت مقامات و مراجع رسیدگی کننده به جرایم کودکان و نوجوانان	۲۹۲
گفتار اول: مقامات رسیدگی کننده به جرایم اطفال و نوجوانان	۲۹۲
گفتار دوم: مراجع رسیدگی کننده به جرایم کودکان و نوجوانان	۲۹۴
بند اول: خروج یکبار دوره نوجوانی در جریان دادرسی	۲۹۵
بند دوم: دخالت شخص بزرگسال در بزه کاری طفل یا نوجوان	۲۹۶
بند سوم: تعارض صلاحیت دادگاه های دادرسی با دادگاه اطفال و نوجوانان	۲۹۷
الف: ارتکاب جرم در صلاحیت دادگاه کیفری یک توسط طفل	۲۹۸
ب: ارتکاب جرم در صلاحیت دادگاه اطفال توسط نوجوان	۲۹۸
پ: ارتکاب جرم در صلاحیت دادگاه کیفری یک توسط نوجوان	۲۹۸
ت: ارتکاب جرم در صلاحیت دادگاه انقلاب توسط نوجوان	۲۹۹
منابع و مآخذ	۳۰۱